

УДК 339.9

ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ «НОВОЇ» ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СВІТОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

Нямецук Г. В.

Кандидат економічних наук, доцент, докторант Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Анотація. *На сучасному етапі світогосподарського розвитку ускладнюються і прогресують у своєму поширенні інноваційні бізнес-процеси і форми взаємодії суб'єктів, побудовані на основі Інтернет. Практичний розвиток мережевої економіки випереджає теоретичні доробки, тому мета статті – визначити якісні характеристики формування «нової» економіки, заснованої на глобальних інформаційно-комунікаційних технологіях.*

На сьогодні інформаційні технології роблять мережеві технології раціональними. Глобальні мережеві технології створюють надпотужні канали комунікації для обміну інформацією і знаннями.

Формування мережевої інституційної структури на базі системи освіти і науки супроводжується поширенням технологій дистанційного навчання, користування міжнародними наукометричними базами даних, проведення вебінарів, реалізації віртуальних проектів, функціонування відкритих мережевих університетів, трансферних мереж між науковими установами.

Основною категорією «нової» економіки є інформація. Економічні відносини в умовах «нової» економіки можна розглядати як різновид мережевої взаємодії, предметом якої є відтворення інформаційного продукту. Можливість реверсивного руху інформаційного продукту від споживача до розробника обумовлює виникнення паралельних циклів відтворення, що сприяють максимальному підвищенню його цінності.

В «новій» економіці не існує поняття національного Інтернету, що сприяє зростанню прозорості меж національного інформаційного середовища і створенню штучних локальних мереж більш високого рівня ієрархії.

Ключові слова: *«нова» економіка, мережева економіка, інформатизація світогосподарського розвитку, інформаційно-комунікаційні технології, глобальна мережа, Інтернет, мережева взаємодія.*

Постановка проблеми. *На сучасному етапі світогосподарського розвитку ускладнюються і прогресують у своєму поширенні започатковані на межі тисячоліть інноваційні бізнес-процеси і форми взаємодії суб'єктів, побудовані на основі Інтернет. Електронна взаємодія не тільки доповнює, диференціює наявні форми міжнародних економічних відносин, але й створює нові, що не передбачають особистого контакту і не містять матеріальної складової.*

Практичний розвиток мережевої економіки випереджає теоретичні доробки, а відсутність відпрацьованих механізмів управління в окремих країнах призводить до її спонтанного і непланомірного становлення, загострення проблеми нерівномірного регіонального розвитку [11]. На думку автора, виявлена закономірність в повній мірі характерна й для системи світового господарства.

Мета статті – визначити якісні характеристики формування «нової» економіки, заснованої на глобальних інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню інформаційної економіки присвячені праці прогресивних науковців середини і другої половини ХХ ст. Д. Белла, П. Дракера, М. Кастельса [3], Е. Тоффлера, Х. Хоканссона. Вивчення феномену мережевої економіки на основі «футуристичних» прогнозів, що почали збуватися, відображено у працях К. Келлі, К. Лайсонса і М. Джиллінгема [5]; С. Дятлова, Т. Селіщевої [1]; В. Катьєнова [4], О. Логінової [6], Д. Лук'яненка [7], Л. Мельника [8], С. Парінова [9], І. Родіонової та А. Гордєєвої [10]. Особливості становлення та розвитку мережевої економіки сьогодні вивчаються також молодими креативними вченими: Т. Дзядук, Г. Дугінець, А. Юнусовим [11] та ін.

Основні результати дослідження. Мережева економіка, на думку професора О. Логінової, є потужним інноваційним фактором, що обумовлений розгортанням інформатизації та активізацією взаємодії у віртуальному середовищі [6]. Науковці І. Родіонова та А. Гордєєва розглядають мережеву економіку як механізм, завдяки якому відбувається прискорений розвиток наукоємних сфер господарської діяльності: зростають обсяги виробництва, торгівлі та експорту високотехнологічної продукції, зокрема в секторі засобів зв'язку та обчислювальної техніки [10].

Враховуючи інноваційний характер «нової» економіки і виявлені структурні зрушення, автор висуває гіпотезу щодо залежності її якісних характеристик від ефективності ІКТ, що має прояв у наступному.

1. Щільна взаємодія глобальних інформаційних, мережевих технологій і технічної складової. На рис. 1 автор показує взаємодію вказаних складових елементів з урахуванням зміни якісних параметрів ІКТ у часі.

Джерело: складено автором із використанням даних [9; 11].

Рис. 1. Карта перебігу в часі процесу розвитку «нової» економіки залежно від якісних змін ІКТ.

На наш погляд, поняття «інформаційна економіка» (тобто заснована на інформаційних технологіях) та «мережева економіка» (заснована на мережевих, комунікаційних техно-

логіях) щільно пов'язані, але не тотожні. У 1960-1990 рр. відбувся якісний стрибок у розвитку інформаційних технологій: приладів і пристроїв, що дозволяють обробляти інформацію; форм взаємодії із персональним комп'ютером (ПК); способу відображення і роботи з інформацією (інтерфейс). Інформаційні технології, значно підвищивши ефективність економічних відносин, стали фундаментом мережевих. Розвиток і використання в економічній діяльності мобільних Інтернет-пристроїв, Web-інтерфейсу, сенсорних і гіроскопічних технологій знаменують становлення «нової» економіки, заснованої на глобальній мережі.

Остаточне виокремлення мережевих технологій із складу ІКТ вплинуло на характер їх взаємодії: на сьогодні інформаційні технології роблять мережеві технології (Інтернет) раціональними. Глобальні мережеві технології створюють надпотужні канали комунікації, за допомогою яких географічно віддалені суб'єкти світової економічної системи здійснюють обмін інформацією відповідно до власних інтересів. З огляду на кореляцію ефективності інформаційних і комунікаційних технологій, можна говорити про щільний зв'язок й економічних відносин, а отже – про інформаційно-мережеву економіку (ІМЕ).

2. Формування мережевої інституційної структури на базі системи освіти і науки. Результати досліджень С. Парінова свідчать, що одним з характерних процесів становлення мережевої економіки є формування мережевих інституційних структур, зокрема в торгівлі, фінансах і трудових відносинах [9]. На думку автора, цікавим є дослідження трансформацій в системі вищої освіти, що сьогодні розглядається як важливий елемент національної інноваційної системи.

Як вважають професори С. Дятлов і Т. Селіщева, в процесах обміну знаннями наочно виражені «ІКТ-ефекти», що є умовою прискорення розвитку науки. Розгортається процес глобалізації науки та інновацій, що має прояв у поширенні практики спільних науково-дослідних проектів, спільних інвестицій в наукові дослідження, створенні наукових центрів за кордоном, спільному використанні унікальних установок, обміні науковими кадрами, розширенні експорту нових технологій та інноваційної продукції, патентуванні винаходів за кордоном, більш вільним розповсюдженні науково-технічної інформації [1].

Як вважають С. Дятлов та О. Ковалева, в сучасній системі освіти відбувається зміна інституційного ядра: фокус уваги від освітньої установи переміщується на індивіда, окремо взяту людину [2]. Якщо ВНЗ на певному етапі не може задовольнити освітні потреби, індивід вдається до пошуку іншої освітньої установи в світовому масштабі. Можливості глобальної ІМЕ дозволяють студенту і викладачу працювати з декількома формами надання інформації (видами контенту).

Основними технологіями, на базі яких відбувається формування мережевого інституту в системі освіти і науки, на думку автора, є технології: дистанційного навчання (заняття он-лайн та офф-лайн; он-лайн бібліотеки); користування міжнародними наукометричними базами даних; проведення вебінарів; реалізації віртуальних проектів; функціонування відкритих мережевих університетів; трансферних мереж між науковими установами.

3. Інформація – основна категорія «нової» економіки. На думку професора Л. Мельника, по мірі розвитку ІКТ, інформація дедалі частіше займає місце ключових факторів економічної системи, виконуючи роль сировини, предметів труда, готової продукції, засобів виробництва, капіталу і т. ін. [8]. Учасник мережі отримує мережеве благо для задоволення власних потреб і створює мережевий інформаційний продукт.

Мережеве благо набуває форми знань, певних вигід, або інформаційних образів товарів та послуг. Під вигодами автор пропонує розуміти отримання прав доступу до певного

інформаційного ресурсу (мережевого блага) на основі диференціації учасників мережі. Інформаційні образи товарів та послуг – це віртуальне відображення товарів та послуг, що несе в собі інформацію щодо їх реального стану, характеристик, місцезнаходження та є підставою для здійснення економічних відносин в мережі.

Результатом присутності економічного суб'єкту в мережі є новостворене мережеве благо чи інформаційний продукт, який можна диференціювати за такими основними ознаками:

- ступінь комерціалізації, що відображає індивідуальні мотиви учасника мережі щодо її комерційного використання;
- міра персоніфікації, що характеризує адресність створюваного продукту: персональний, цільовий та глобальний інформаційний продукт;
- наявність спеціальних умов доступу (платність, процедура, технічні характеристики, програмні засоби, обмеження за географічним розташуванням учасника мережі);
- можливість реверсивного руху, що характеризує цільове призначення інформаційного продукту: прямо від виробника до споживача для споживання або для привнесення певних змін і збільшення цінності продукту, а після цього – у зворотному напрямі від споживача до розробника. Зокрема це актуально для програмного продукту (бінарної інформації): розробник надає кінцевим споживачам вільний доступ до продукту в режимі тестування, відслідковування помилок і внесення пропозицій щодо його вдосконалення. Інформаційний продукт, отримуваний у підсумку, характеризується найбільшою цінністю, а тому споживається переважно більшістю споживачів.

4. Економічні відносини є різновидом мережевої взаємодії, здійснюваної на платній основі. На рис. 2 поданий погляд на мережу окремого користувача – суб'єкта економічних відносин.

Джерело: авторська розробка.

Рис. 2. Спрощена схема взаємодії в умовах «нової» економіки.

Слід пам'ятати, що позаду, навколо цього суб'єкту знаходяться численні інші суб'єкти, поєднані з ним глобальною мережею. Підключення до Інтернету перетворює суб'єкта (користувача) на учасника і дозволяє скористатися основними властивостями мереж, отримати мережеве благо і створити інформаційний продукт.

Таким чином, можна говорити, що всередині глобальної інформаційної мережі реалізуються всі стадії циклу розширеного відтворення «виробництво – розподіл – обмін – споживання». Відносини між учасниками глобальної інформаційної мережі, що виникають в процесі розширеного відтворення інформаційного продукту, автор пропонує розглядати як мережеву взаємодію.

Ефективність мережевої взаємодії визначається, перш за все, технічними характеристиками, дія яких для всієї системи є непереборна: стабільністю роботи магістральних каналів передачі даних, серверів, що обслуговують мережу.

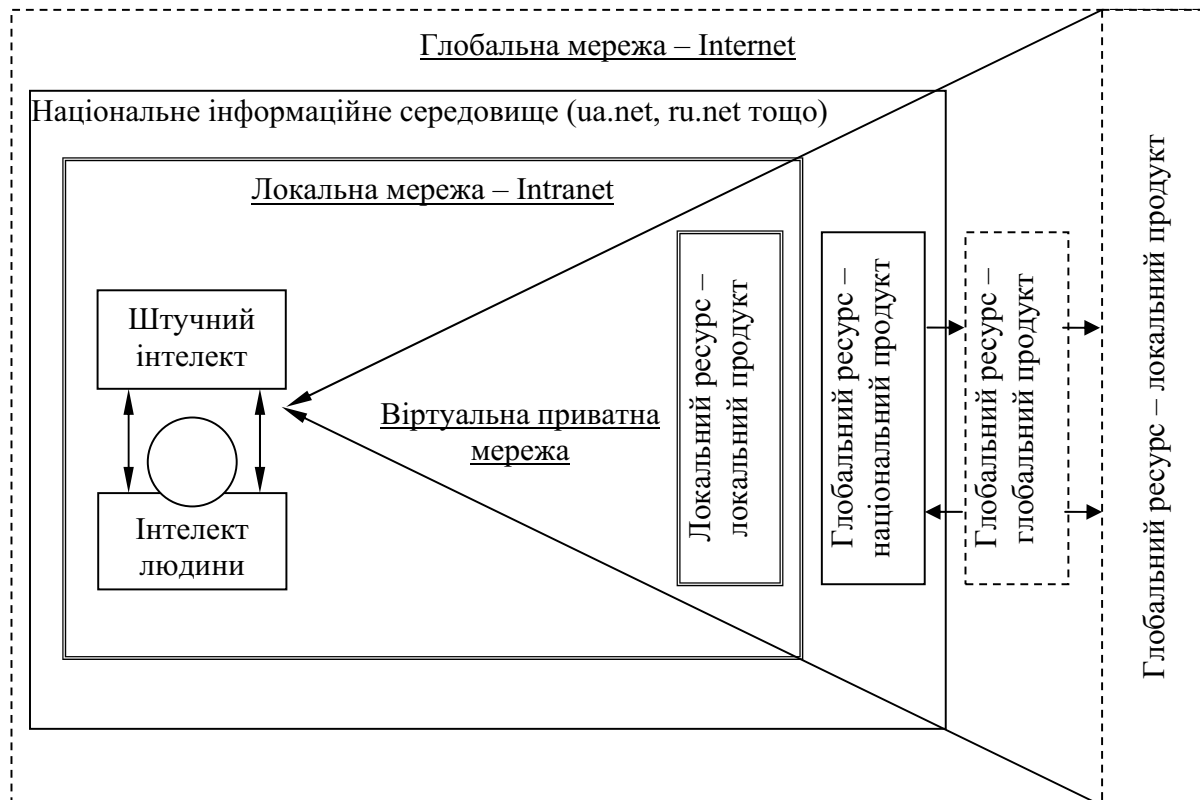
5. Наявність паралельних циклів розширеного відтворення інформаційного продукту. Зважаючи на специфічні форми, які приймає інформаційний продукт (зокрема знання), на думку автора, цикл розширеного відтворення можна трактувати також як «генерування (розробка) – поширення – обмін – засвоєння». Тривалість одного такого циклу дедалі скорочується. Прискорення переходу між окремими стадіями можна пояснити швидкістю використовуваних ІКТ і прямими зв'язками між учасниками мережі. Можливість реверсивного руху інформаційного продукту також впливає на прискорення циклу його відтворення, та обумовлює виникнення паралельних аналогічних циклів, кількість яких може зростати по мірі необхідності вдосконалення продукту. Враховуючи швидкість оновлення знань (зокрема програмного інформаційного продукту) можна говорити про системне існування в мережі паралельних циклів. На думку автора, гіпотетично, існування паралельних циклів відтворення інформаційного продукту, що сприяють максимальному підвищенню його цінності, можна розглядати як причину зростаючої ефективності «нової» економіки.

6. Зростаюча прозорість меж національного інформаційного середовища. Як зазначали у 2007 р. С. Дятлов і Т. Селіщева, широкий розвиток ІКТ, за якого державні межі стають прозорими для систем електронних платежів, обумовлює глобальну інформатизацію, а Інтернет може стати основним технологічним середовищем для ведення бізнесу, інтерактивної торгівлі акціями та іншими фінансовими інструментами [1]. На думку автора, сьогодні справедливості такого твердження підкріплюється високою доступністю глобальних інформаційних ресурсів при диференціації прав доступу до створюваного інформаційного продукту (рис. 3).

Як можна бачити з рис. 3, за ознакою доступності інформаційних ресурсів і створюваного продукту можна виділити три види мереж:

- локальна, що характеризується ізольованими від глобального середовища інформаційними ресурсами і продуктом (Intranet – мережа окремого суб'єкту господарської діяльності);
- глобальна, де і ресурси, і продукт є доступними для всіх користувачів (Internet);
- віртуальна приватна, що використовує переваги доступності ресурсів глобальної мережі, але ізолює створюваний продукт в межах мережі окремого суб'єкту господарської діяльності (Virtual Private Net).

З огляду на вказану ознаку, в «новій» економіці не існує поняття національної інформаційно-комунікаційної мережі.

Джерело: складено автором із використанням даних [9; 11].

Рис. 3. Зростання прозорості меж інформаційного середовища у мережевій взаємодії.

Учасники національного інформаційного середовища вільно використовують глобальні інформаційні ресурси для створення національного продукту, який згодом стає доступним для учасників Internet. Якщо вживаються заходи щодо ізоляції національного продукту від іноземних учасників мережі (зокрема як у Китаї, Кубі тощо), можна говорити про штучне створення локальної мережі більш високого ступеню ієрархії.

Висновки. Виявлені якісні характеристики формування «нової» економіки, на думку автора, прямо впливають на ефективність нового економічного порядку, підвищуючи значення інформаційно-комунікаційних технологій та актуалізуючи коло технічних ризиків. У подальших дослідженнях автор передбачає розробити методіку визначення кількісних вимірювачів якісних змін для ґрунтового аналізу структурних зрушень.

Список використаної літератури

1. Дятлов С. А. ИКТ-эффекты глобализации / С. А. Дятлов, Т. А. Селищева // Евразийская интеграция: экономика, право, политика. – 2007. – № 2. – С. 100-103.
2. Дятлов С. А. Лояльность в системе управления образовательными услугами / С. А. Дятлов, О. П. Ковалева // Экономика образования. – 2009. – № 1. – С. 48-57.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс; Пер. с англ. под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : Гос. ун-т. высш. шк. экономики, 2000. – 606, [1] с.
4. Катенев В. И. Сетевой подход к организации взаимодействия предпринимательских структур : монография / В. И. Катенев. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2007. – 148 с.
5. Лайсонс К. Управление закупочной деятельностью и цепью поставок / К. Лайсонс, М. Джиллингем : Пер. с англ. 6-го изд. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 798 с.

6. Логинова Е. В. Формирование теоретических основ анализа сетевой экономики / Е. В. Логинова // Известия Южного федерального университета. Технические науки. – 2005. – № 8 (Т. 52). – С. 113-118.
7. Лук'яненко Д. Г. Імперативи глобального корпоративного менеджменту / Д. Г. Лук'яненко // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. – 2011. – № 1 (Т. 1). – С. 44-48.
8. Мельник Л. Г. Перспективы и социально-экономические проблемы развития сетевых структур / Л. Г. Мельник // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8 (122). – С. 32-40.
9. Паринов С. И. Экономика 21 века на базе Интернет-технологий / С. И. Паринов, Т. И. Яковлева [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://rvles.ieie.nsc.ru/parinov/economy21.htm#_Тoc427137867.
10. Родионова И. А. Готовность стран мира к сетевой экономике, тенденции развития высокотехнологичного производства и позиции России / И. А. Родионова, А. С. Гордеева // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Экономика». – 2009. – № 4. – С. 62-71.
11. Юнусов А. М. Теоретические основы формирования и становления сетевой экономики в России / А. М. Юнусов : автореферат дисс. на соискание уч. ст. к. э.н. по специальности 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (макроекономика). – М.: Государственный университет управления, 2008. – 24 с.

QUALITATIVE FEATURES OF THE NEW ECONOMY FORMATION IN THE CONTEXT OF INFORMATIZATION OF THE WORLD ECONOMY DEVELOPMENT

Nyameshchuk A. V.

Candidate of economic sciences, assistant professor, Doctor of Philosophy, Ph.D. Department of International Economics, Chair of Management and Tourism. Oles Honchar Dnipropetrovsk National University.

Abstract. *At the present stage of the world economy development, innovation business processes and forms of entities' interaction on the basis of Internet are becoming more complicated and widely applied. Practical development of the network economy outruns theoretical studies; therefore the objective of the given article is to define the qualitative features of the new economy formation on the grounds of global information and communication technologies.*

For the time being the information technologies make the network technologies reasonable. Global network technologies create all-powerful communication channels for information and knowledge exchange.

Formation of the network institutional structure on the basis of educational and scientific systems is accompanied with the expansion of distance learning technologies, the international scientific database application, running of webinars, virtual projects implementation, open network universities functioning, transfer networks connecting scientific institutions.

The main category of the new economy is information. Economic relations in conditions of the new economy can be considered as a variety of network interrelation, the subject of which is a recreation of the information product. The ability of the reverse movement of the information product from the consumer to the developer predicates the appearing of parallel recreation cycles, which contribute to the maximal rise of its value.

In the new economy the idea of the national Internet network does not exist. It helps to enhance the boundaries' transparency of the national information environment and create synthetic local network of the higher hierarchy level.

Key words: *the new economy, network economy, informatization of the world economy development, information and communication technology, global network (Internet), network interrelation.*

Referances

1. Djatlov S. A. IKT-jeffekty globalizacii / S. A. Djatlov, T. A. Selischeva // Evrazijskaja integracija: jekonomika, pravo, politika. – 2007. – № 2. – S. 100-103.
2. Djatlov S. A. Lojal'nost' v sisteme upravlenija obrazovatel'nymi uslugami / S. A. Djatlov, O. P. Kovaleva // Jekonomika obrazovanija. – 2009. – № 1. – S. 48-57.
3. Kastel's M. Informacionnaja jepoha: jekonomika, obschestvo i kul'tura / M. Kastel's; Per. s angl. pod nauch. red. O. I. Shkaratana. – M. : Gos. un-t. vysh. shk. jekonomiki, 2000. – 606, [1] s.
4. Katenev V. I. Setевой podhod k organizacii vzaimodejstvija predprinimatel'skih struktur : monografija / V. I. Katenev. – SPb. : Izd-vo SPbGUJeF, 2007. – 148 s.
5. Lajsons K. Upravlenie zakupочноj dejatel'nost'ju i cep'ju postavok / K. Lajsons, M. Djillingem : Per. s angl. 6-go izd. – M. : INFRA-M, 2005. – 798 s.
6. Loginova E. V. Formirovanie teoreticheskikh osnov analiza setевой jekonomiki / E.V. Loginova // Izvestija Južnogo federal'nogo universiteta. Tehnicheskie nauki. – 2005. – № 8 (T. 52). – S. 113-118.
7. Luk'janenko D. G. Imperatyvy global'nogo korporatyvnogo menedzhmentu / D. G. Luk'janenko // Strategija rozvytku Ukrai'ny. Ekonomika, sociologija, pravo. – 2011 p. № 1 (T.1). – S. 44-48.
8. Mel'nik L. G. Perspektivy i social'no-jekonomicheskie problemy razvitija setevykh struktur / L. G. Mel'nik // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2011. № 8 (122). – S. 32-40.
9. Parinov S. I. Jekonomika 21 veka na baze Internet-tehnologij / S. I. Parinov, T. I. Jakovleva [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://rvles.ieie.nsc.ru/parinov/economy21.htm#_Toc427137867.
10. Rodionova I. A. Gotovnost' stran mira k setевой jekonomike, tendencii razvitija vysokotehnologichnogo proizvodstva i pozicii Rossii / I. A. Rodionova, A. S. Gordeeva // Vestnik Rossijskogo universiteta drujby narodov. Serija «Jekonomika». – 2009. – № 4. – S. 62-71.
11. Junusov A. M. Teoreticheskie osnovy formirovanija i stanovlenija setевой jekonomiki v Rossii / A. M. Junusov : avtoreferat diss. na soiskanie uch.st. k.je.n. po spec-ti 08.00.05 – Jekonomika i upravlenie narodnym hozjajstvom (makrojekonomika). – M.: Gosudarstvennyj universitet upravlenija, 2008. – 24 s.

КАЧЕСТВЕННЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМИРОВАНИЯ «НОВОЙ» ЭКОНОМИКИ В КОНТЕКСТЕ ИНФОРМАТИЗАЦИИ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО ХОЗЯЙСТВА

Нямещук А. В.

Кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента и туризма Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара, докторант.

Аннотация. *На современном этапе развития мирового хозяйства усложняются и прогрессируют в своем распространении инновационные бизнес-процессы и формы взаимодействия субъектов, построенные на основе Интернет. Практическое развитие сетевой экономики опережает теоретические разработки, поэтому цель статьи – определить качественные характеристики формирования «новой» экономики, основанной на глобальных информационно-коммуникационных технологиях.*

Сегодня информационные технологии делают сетевые технологии рациональными. Глобальные сетевые технологии создают сверхмощные каналы коммуникации для обмена информацией и знаниями.

Формирование сетевой институциональной структуры на базе системы образования и науки сопровождается распространением технологий дистанционного обучения, пользования международными наукометрическими базами данных, проведением вебинаров, реализации виртуальных проектов, функционирования открытых сетевых университе-

тов, трансфертних сетей между научными организациями.

Основной категорией «новой» экономики является информация. Экономические отношения в условиях «новой» экономики можно рассматривать как разновидность сетевого взаимодействия, предметом которого является воспроизводство информационного продукта. Возможность реверсивного движения информационного продукта от потребителя к разработчику обуславливает возникновение параллельных циклов воспроизводства, максимально способствующих увеличению его ценности.

В «новой» экономике не существует понятия национальной Интернет-сети, что способствует увеличению прозрачности границ национальной информационной среды и созданию искусственных локальных сетей более высокого уровня иерархии.

Ключевые слова: «новая» экономика, сетевая экономика, информатизация развития мирового хозяйства, информационно-коммуникационные технологии, глобальная сеть, Интернет, сетевое взаимодействие.